

Mottagare
Regionstyrelsen

Avsiktsförklaring Elflyg Gotland

Förlag till beslut

- Regionstyrelsen beslutar att Region Gotland ska teckna avsiktsförklaringar om fördjupat samarbete med företagen Heart Aerospace och Elfly AS, under förutsättning att det inte finns förväntningar om några ekonomiska transaktioner mellan parterna nu eller i framtiden.
- Regiondirektören ges i uppdrag att teckna avsiktsförklaringar när utkast finns framtagna.

Sammanfattning

I genomförandeprogram för klimat, miljö och energi 2022-2027, fastställt av regionfullmäktige 2022-06-20 (RF § 103), finns målet att minst en operatör flyger kommersiellt med elflyg till och från Gotland. En grundförutsättning för tillskapande av en kommersiell elflyglinje på Visby Airport är att det ska finnas flygplan. Det finns dock ingen garanti för att de elflygplan som idag är under utveckling i Norden också kommer att flyga här. För att försöka påverka utfallet och säkra att det kommer att finnas plan också i Östersjöområdet kan Region Gotland välja att teckna avsiktsförklaringar om fördjupat samarbete med aktuella tillverkare.

Två företag som idag arbetar med att utveckla elflyg är svenska Heart Aerospace och norska Elfly AS. Både Elfly AS och Heart Aerospace har tecknat avsiktsförklaringar/samförståndsavtal med andra aktörer idag, exempelvis med kommuner och flygbolag.

Att teckna avsiktsförklaringar med elflygplanstillverkare i syfte att samverka för utvecklingen av hållbart flyg till och från Gotland bedöms rymmas inom den kommunala kompetensen. Avsiktsförklaringarna skulle inte förbinda Region Gotland till några ekonomiska transaktioner, nu eller framöver. Däremot skulle Region Gotland förbinda sig till ett fördjupat samarbete med respektive tillverkare. En uppskattning är att det För Region Gotlands del skulle kunna handla om cirka två möten per år med respektive tillverkare, som Region Gotland behöver kompetenssätta på rätt nivå i organisationen, ägna tid åt att förbereda och där Region Gotland i de fall det blir aktuellt behöver stå för sina egna resekostnader.

Regionstyrelseförvaltningen bedömer att det vore i linje med Region Gotlands

ambition att verka för en kommersiell elflygslinje att teckna avsiktsförklaringar med Heart Aerospace och Elfly AS. De avsiktsförklaringar de tecknat med andra parter sedan tidigare kan ligga till grund för hur en avsiktsförklaring med Region Gotland skulle kunna se ut, men omarbetas till en gotländsk kontext.

Regionstyrelseförvaltningens bedömning är att regionstyrelsen ska besluta om att teckna avsiktsförklaringar med Heart Aerospace och Elfly AS, under förutsättning att det inte finns förväntningar om några ekonomiska transaktioner mellan parterna nu eller i framtiden. Åtagandet i tid för Region Gotlands del ska genomföras inom ramen för befintlig organisation. Regionstyrelseförvaltningen bedömer att regiondirektören ska uppdras teckna avsiktsförklaringarna när utkast finns framtagna.

Ärendebeskrivning

Bakgrund

Goda förbindelser med flyg- och färjetrafik är en grundläggande fråga för gotländskt samhälle och näringsliv. Samtidigt är både flyg- och färjetrafiken behäftad med negativa följd effekter för klimat och miljö. Även om både flygplan och färjor kan köras med en viss inblandning av biobränsle är den trafik som bedrivs till och från Gotland i dagsläget långt ifrån fossilfri. För att upprätthålla eller förbättra tillgängligheten till och från Gotland, utan att bidra till klimatförändringen, behövs nya och mer hållbara sätt att resa till och från Gotland. Elflyg och hybridflyg är därför intressant för Region Gotland.

Region Gotland och elflyg

I genomförandeprogram för klimat, miljö och energi 2022-2027, fastställt av regionfullmäktige 2022-06-20 (RF § 103), finns målet att minst en operatör flyger kommersiellt med elflyg till och från Gotland. I de gotländska ståndpunkterna som antogs av ett enigt Trafikråd hösten 2020 finns ståndpunkten ”Flyg till Gotland bör vara bland de första sträckorna där elflyg i kommersiell trafik blir verklighet. Visby Airport är lämpad som innovationsflygplats”.

I syfte att närma sig målet om elflygstrafik på Gotland bildade Region Gotland tillsammans med Svenska Spel hösten 2022 Gotlands nätverk för elflyg. Genom att genomföra olika seminarier och aktiviteter syftar nätverket till att visa att efterfrågan på mer hållbart resande med elflyg är stark och att Gotland är rätt plats att satsa på. Hösten 2023 genomfördes en workshop om elflyg tillsammans med Science Park Gotland och Uppsala Universitet. Där föddes idén om en förstudie om elflyg.

Förstudie Elflyg på Gotland

Science Park Gotland genomför perioden februari till juli 2024 en förstudie om elflyg. Region Gotland är en av flera finansiärer och projektet uppbär även regionala 1:1-medel. Förstudien syftar till att fortsätta bidra till att skapa goda förutsättningar på Gotland för elflyg, positionera Gotland som en självklar första elflygsdestination och identifiera nya sätt att driva utvecklingen framåt.

Förstudien har två tydliga leveranser:

1. En färdplan som definierar steg och aktiviteter för att nå målet om en elflygslinje på Gotland 2028.
2. Ett koncept för årligt återkommande kongress för hållbart flyg.

I förstudiens uppdrag ingår också att säkra en fortsatt finansiering för ett längre projekt.

I arbetet med färdplanen har idén om att teckna avsiktsförklaringar med elflygstillverkare väckts.

Utvecklingen av elflyg

Med elflyg avses flygplan med elmotor där strömmen kommer från batterier eller vätgas via bränsleceller. Det forskas också på olika former av hybridlösningar. Ett exempel på ett elflygplan som används idag är flygplansmodellen Pipistrel som är ett tvåsitsigt flygplan avsett för pilotutbildning. Gotland var med i världens första elflygsturné. Det skedde just med ett Pipistrel-plan, och turnén gick mellan Göteborg och Visby. Elflygplanet landade och lyfte den 1 oktober 2021 från Visby flygplats.

Två företag som idag arbetar med att utveckla elflyg är svenska Heart Aerospace och norska Elfly AS.

Heart Aerospace håller till i Göteborg där de arbetar med att utveckla ett 30-sitsigt hybridflygplan, ES-30, som är tänkt att tas i kommersiellt bruk år 2028. ES-30 kommer att vara drivet av batteridrivna elmotorer och ha en räckvidd på upp till 200 kilometer med helt elektrisk drift, och 400 kilometer totalt.

Bild 1

Bild 1 visar de befintliga flygplatser som skulle nås från Visby flygplats med helelektrisk drift.

Bild 2

Bild 2 visar vilka befintliga flygplatser som skulle nås från Visby flygplats med hybriddrift.

Elfly AS är ett norskt företag som utvecklar ett elsjöflygplan som kan starta och landa på vatten men också använda kortbanenätet. De kallar det Noemi-projektet. Planet kommer att ha nio säten och är tänkt att tas i kommersiellt bruk år 2030. Syftet bakom Noemi-projektet är att ge invånare och företag tillgång till effektiv och flexibel lågutsläppstransport, och man ser inte minst möjligheter ur ett besöksnäringssperspektiv. Elfly AS har utöver att tillverka planen även planer på att bli operatör för dem.

Avsiktsförklaring

En grundförutsättning för tillskapande av en kommersiell elflyglinje på Visby Airport är att det ska finnas flygplan. Det finns dock ingen garanti för att de elflygplan som idag är under utveckling i Norden också kommer att flyga här. För att försöka påverka utfallet och säkra att det kommer att finnas plan också i Östersjöområdet kan Region Gotland välja att teckna avsiktsförklaringar om fördjupat samarbete med aktuella tillverkare. Genom tecknandet av avsiktsförklaringar skulle parterna visa på en gemensam viljeinriktning. Detta vore av stor vikt både för Region Gotland, Elfly AS och Heart Aerospace. Avsiktsförklaringen visar på Region Gotlands intresse att skapa möjlighet att få en kommersiell elflyglinje till Gotland före år 2030. Det skulle även sända ett tydligt budskap till flygplansoperatörer, exempelvis till de som flyger på Visby flygplats redan idag, att det finns en efterfrågan på elflygstrafik här. För Elfly AS och Heart Aerospace ger det en möjlighet att visa till exempel investerare och banker att det finns ett intresse för deras produkter.

Både Elfly AS och Heart Aerospace har tecknat avsiktsförklaringar med andra aktörer idag. Som exempel har Elfly AS tecknat avsiktsförklaringar tillsammans med sju norska kommuner, varav fem ingår i det så kallade Lofotenrådet. Heart Aerospace, som använder termen memorandum of understanding (MOU), har exempelvis tecknat dessa med BRA flyg och med Ålands landskapsregering.

Vad skulle ett tecknande av avsiktsförklaringar innebära i åtaganden för Region Gotland?

Att teckna avsiktsförklaringar med elflygplanstillverkare bedöms rymmas inom den kommunala kompetensen. Det finns inga juridiska hinder att teckna denna typ av avsiktsförklaringar om Region Gotland gör det med alla aktörer som är intresserade.

Region Gotland har inte ekonomisk möjlighet att köpa elflygplan. En avsiktsförklaring förbinder inte Region Gotland till några ekonomiska transaktioner, nu eller framöver. Däremot skulle Region Gotland förbinda sig till ett fördjupat samarbete med respektive tillverkare. Vad det innebär i tid och åtaganden enas parterna om vid framtagande av avtal. En uppskattning är att det skulle kunna handla om cirka två möten per år med respektive tillverkare, som Region Gotland behöver kompetenssätta på rätt nivå i organisationen, ägna tid åt att förbereda och där Region Gotland i de fall det blir aktuellt behöver stå för sina egna resekostnader.

Bedömning

I genomförandeprogram för klimat, miljö och energi 2022-2027, fastställd av regionfullmäktige 2022-06-20 (RF § 103), finns målet att minst en operatör flyger kommersiellt med elflyg till och från Gotland. En kommersiell elflygslinje till och från Gotland kan i sin tur bidra till att uppnå följande mål i genomförandeprogram för klimat, miljö och energi respektive genomförandeprogram för näringslivets förutsättningar och innovation, fastställd av regionfullmäktige 2022-06-20 (RF § 102):

- Växthusgasutsläppen från transporter på Gotland har minskat med minst 70 procent jämfört med 2010 års nivå.
- Gotlands attraktionskraft är stärkt

Regionstyrelseförvaltningen bedömer att det vore i linje med Region Gotlands ambition att verka för en kommersiell elflygslinje att teckna avsiktsförklaringar med Heart Aerospace och Elfly AS. Dessa tillverkare har sedan tidigare tecknat avsiktsförklaringar med andra regioner. Dessa sedan tidigare tecknade avsiktsförklaringar kan ligga till grund för hur en avsiktsförklaring med Region Gotland skulle kunna se ut, men omarbetas till en gotländsk kontext.

Regionstyrelseförvaltningen bedömer att det är viktigt att Region Gotland vid ett eventuellt avtalstecknande är dedikerad och rustad att möta upp de långsiktiga åtagandena som det är att teckna dessa avsiktsförklaringar. Uppskattningen att det för Region Gotlands räkning kan röra sig om cirka två möten per år och tillverkare, leder till att regionstyrelseförvaltningen bedömer att möten och förberedelser kan hanteras inom ordinarie verksamhet.

Regionstyrelseförvaltningen bedömer även att det ska framgå att det inte finns någon förväntan att Region Gotland ska gå in med ekonomiska transaktioner nu eller i framtiden.

Regionstyrelseförvaltningens bedömning är att regionstyrelsen ska besluta om att teckna avsiktsförklaringar med Heart Aerospace och Elfly AS, under förutsättning att det inte finns förväntningar om några ekonomiska transaktioner mellan parterna nu eller i framtiden. Åtagandet i tid för Region Gotlands del ska genomföras inom ramen för befintlig organisation. Regionstyrelseförvaltningen bedömer att regiondirektören ska uppdras teckna avsiktsförklaringarna när utkast finns framtagna.

Bedömning av konsekvenser i tvärperspektiv

1. Rättslig grund/ rättsligt perspektiv

Bedömningen är att teckna avsiktsförklaringar med elflygplanstillverkare i syfte att samverka för utvecklingen av hållbart flyg till och från Gotland skulle rymmas inom den kommunala kompetensen. Det finns inga juridiska hinder att teckna denna typ av avtal om Region Gotland gör det med alla aktörer som är intresserade.

2. Ekonomiskt perspektiv

Bedömningen är att teckna avsiktsförklaringar om fördjupat samarbete inte skulle förbinda Region Gotland till några ekonomiska transaktioner och att åtagandet i arbetstid skulle vara hanterbart inom ordinarie verksamhet.

3. Barnperspektiv

Bedömningen är att det ur ett barnperspektiv är mycket viktigt att hitta nya vägar att arbeta för klimatvänliga transportlösningar. Arbetet för en hållbar tillgänglighet till och från Gotland är en viktig framtidsfråga.

4. Jämställdhetsperspektiv

Ej aktuellt

5. Landsbygdssäkring/geografiskt perspektiv

Bedömningen är att elflyg både skulle kunna bidra till att knyta ihop Gotland med fastlandet, och till att knyta ihop Gotland som region.

6. Klimat och miljöperspektiv

Bedömningen är att elflyget är en mycket intressant lösning ur ett klimatperspektiv för Gotland som är beroende av flyget.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse Avsiktsförklaring Elflyg, regionstyrelseförvaltningen daterad 2024-04-16

Regionstyrelseförvaltningen

Stefan Hollmark
Regiondirektör

Stefan Persson
Regional utvecklingsdirektör